51e. Premi Pere Mulet Cerdà de Narrativa Curta

Qui li ha pres el seu Nadal?

Necessito ajuda per fer-me el monyo. Mai he volgut tallar-me els cabells i ara, encara menys. Sempre m'he vist així i a la meva edat canviar, se'm fa difícil. Les nores m'animen a fer-ho, però no ho vull, malgrat que amb prou feines el braç m'arriba al clatell i les agulles em rellisquen dels dits. Aquests ja no em responen. L'artrosi els ha deformat.

Si només fos el cabell, rai! Cordar-me els gafets dels sostens i els de la faldilla és una feina de gegants. Ajupir-me, impossible. Alçar la cama una feinada. Les mitges em queden al garró. He hagut de claudicar i acceptar ajuda per vestir-me. Encara puc alçar-me tota sola del llit i moure'm per casa gràcies al caminador, però despentinada i amb bata fins que la noia comença la seva jornada.

M'oblido les pastilles, malgrat que un dels fills me les posa cada setmana a la caixeta corresponent (dilluns, dimarts, dimecres...; matí, tarda i vespre) i quan em renyen, contesto: "tant li fa! Per què m'haig de prendre tantes coses?"

Però me les prenc i agraeixo que m'ho recordin.

No fa ni dos anys que no parava d'anar amunt i avall. Sempre tenia una cosa o altra per fer. M'agradava cosir, però ara, amb aquests dits, les agulles s'escapoleixen. La tele em cansa i els llibres cada dia tenen la lletra més petita. Encara sort que els titulars dels diaris tenen una bona mida!

A la nit em costa dormir, però em diuen que durant el dia no paro de fer becaines asseguda al sofà. Una mà sobre l'altra, de tant en tant m'aixeco i camino pel passadís. Haig de fer exercici, repeteixen. Exercici per no convertir-me encara mes en un moble vell i atrotinat.

Les cames em pesen i sortir de casa tota sola és una aventura. Comprar és l'excusa. Els fills no ho volen, rondinen i em renyen, però els dic que sempre he anat a comprar jo i vull continuar fent-ho. Almenys diuen—que t'acompanyi la noia—els hi dic que si, però l'endemà torno a anar-hi sola. Ben agafada al carretó, m'arribo fins al súper, malgrat que a vegades, quan hi soc, no recordi que volia comprar. La plaça queda massa lluny i no m'atreveixo a anar-hi. Les parades on he anat tota la vida, el brogit que sol haver-hi, les converses amb la peixatera o la "tocinaire" només són un record, però almenys surto i si hi ha sort, veig algun conegut que em fa sentir viva, encara que només digui: "bon dia" . Això es el que trobo mes a faltar. La gent!

No veig gaire els parents i amics que em queden: uns estan al llit, d'altres en residències i els de més enllà no gosen anar sols pel carrer. Qui no té un all, té una ceba! Sempre m'ha agradat rebre visites, tenir la casa plena de vida i qualsevol excusa era bona. Les festes marcaven el pas dels mesos, ara en canvi, els dies s'assemblen molt els uns als altres,

Els fills tenen la seva vida i no em queixo. La meva, cada dia que passa, és menys meva. Ells la maneguen, se'm reparteixen els caps de setmana i no em deixen prendre cap decisió. Els papers s'han girat!

Encara gràcies que no m'han tancat. Vull morir al meu llit!

Els nets que abans omplien la casa de rialles, plors, crits i moixaines s'han fet grans, de tant en tant venen, em fan un petó, m'expliquen quatre coses i després se'n van. Han volat els diumenges quan tots ens ajuntaven al voltant de la taula gran del menjador i també els dijous: jo sola només amb ells. Era el dia dels macarrons. Se'ls menjaven amb delit, feliços de retrobar-se i poder sortir un migdia de l'escola, però aquesta se'ls hi ha fet petita i l'han canviada per la universitat, la feina i veure mon.

D'aquí uns quants anys (jo ja no hi seré) els seus pares seran jo i ells hauran de cuidar-los, o no! Una roda que no s'atura, una roda que jo ja no vull veure girar.

Què hi faig encara aquí?

Se m'humitegen els ulls i no sé perquè.

Cada any abans que s'acabés, anava a la Caixa, a buscar el meu calendari, llençava el vell i col·locava el nou després de guixar en vermell les dates assenyalades, aquelles on tots havien de ser-hi, on no valien excuses per no presentar-se: Dijous gras, el meu sant, el sant del meu marit (Deu, el tingui a la glòria) el començament i el final de l'estiu, la castanyada, Nadal, Reis... ara me'l miro cada matí, però ja no hi ha dates vermelles.

On han anat a parar les meves celebracions?

La família s'ha fet gran, les tradicions s'han anat perdent i jo ja no tinc esma per demanar res. Encara gràcies que vinguin de tant en tant.

Nadal, es l'únic que em queda, encara no me l'han robat. I encara que hagi de barallar-me amb tothom, vull continuar celebrant-lo com sempre hem fet.

Fa uns quants anys que repeteixo: aquest serà l'últim! Els meus fills se'n riuen "un altre cop amb la cançoneta", em diuen. No els contesto però, "quants me'n queden?" Segur que no gaires, tant li fa. Els que quedin haig d'aprofitar-los i fer, ni que siguin, un pàl·lid reflex del que han estat.

Per això estic aquí, un altre vint de desembre, fent el que he fet sempre: desembalo les figures del pessebre, me les miro i amb una llàgrima que s'escola, recordo primer amb els meus fills, després amb els nets, tots, els més petits agafats de la mà dels grans, fent el badoc a les parades de la fira de Santa Llúcia, decidint què compraríem aquest any: —el pont és molt

vell i petit—No—diu el Pau—, tenim poques gallines i, tampoc cap be gros—Millor que comprem un pescador— intervé la Maria—No..., sembla que no s'hagin de posar d'acord, però després de discutir una bona estona, decideixen plegats què cal comprar.

M'obligo a deixar el passat i tornar al present: organitzo el pessebre en un racó del bufet del menjador com he fet d'ençà que em vaig casar. I ara com llavors, el muntaré tota sola. Les llums resten oblidades en el fons de la caixa. Hi ha massa feina a muntar-les. El net més petit encara les va posar l'any passat, però ara té exàmens i no pot ajudar-me. El ram de galzeran i la flor de Pasqua que ahir va comprar-me la neta gran, damunt la tauleta, però el tió continua a les golfes.

Ja ningú ve per donar-li menjar ni per abrigar-lo, només el dia de Nadal l'hi trauran les teranyines i me'l deixaran a la sala. Em diuen que hi ha massa feina, que el tió és pels petits i els besnets ja el caguen a casa seva, a l'escola i a la plaça de l'ajuntament. Que el pobre hauria de reposar per sempre més, però no ho vull. Ja reposarà quan jo ho faci. El 25 al matí sempre s'ha cagat el tió i mentre pugui i malgrat el seu dejuni forçós, les bastonades donaran fruit. Enguany he demanat ajuda, m'hi escarrasso, faig llistes, però amb el pas dels anys, aquest tió s'ha fet tan vell com jo. L'any passat, al company de la neta gran, li van tocar unes mitges en comptes d'uns mitjons, al fill petit, calcetes i els torrons de trufa van ser pel net a qui no li agrada la xocolata. Què hi farem!

Demà m'hauran de treure l'olla grossa de l'armari, ja he anat a comprar les botifarres, l'orella, el garró, els peus de porc, els cigrons i les herbes. Els fills no ho volien, però per Nadal s'ha de menjar escudella i carn d'olla. Ja fa mesos que ho vaig encarregar tot, cap nora vindrà a cuinar. No les vull. Ningú m'ha d'explicar com es fa un bon caldo i no vull veure-les donant voltes per la meva cuina com gallines dins un galliner. Només deixaré que m'omplin l'olla grossa d'aigua i després els faré fora a tots. No necessito a ningú. A poc a poc aniré fent i quan estigui tot dins, deixaré que vagi fent xup-xup les seves bones hores. El segon plat el portaran de fora (no m'han deixat manar). No serà ben be com abans, però a l'àpat no hi faltaran els torrons, les neules ni el cava. Com cada any me'n beuré un ditet i després, els nets, les seves parelles i els besnets mes grans diran la dècima. Els grans ho troben carrincló i cada any, diuen que és l'últim, però arriba el dia i tots la diuen —cap d'ells fa fàstics als cèntims—Faré veure que no me n'adono que quan eren petits la deien millor, se l'aprenien de memòria, entonaven i l'acompanyaven amb els gests de les mans. Ara, es limiten a llegir la nadala que han triat a corre-cuita, però els hi agraeixo, malgrat sigui pels diners, que continuïn fent el que sempre s'ha fet.

Passat cap d'any, com sempre, encarregaré dos tortells: un per després de dinar el dia de reis (algú o altre vindrà a dinar) i l'altre pel dia de la cavalcada. Enyoraré els temps passats, quan tots eren petits i arribaven esverats, les galtes enceses, els ulls brillants, s'atropellaven uns als altres a l'hora de parlar: tots volien explicar-me què havien vist, com eren les carrosses,

com anaven guarnits els reis; feien xerinola i m'ensenyaven el munt de caramels que havien arreplegat i després, abans de marxar a dormir d'hora, es feien un tip de tortell i es barallaven per descobrir a qui li tocava la fava o la figureta. Ara ja han crescut, treballen o surten amb els amics, la cavalcada tant els hi fa i els tortells engreixen. No hi fa res, ho tindré tot preparat, potser algú s'hi afegirà a última hora, i si no, me'n menjaré un boci tota sola (els dolços sempre m'han agradat).

Passat reis llençaré el galzeran. La flor de Pasqua aguantarà tot l'hivern, abans no n'hi havien, però aquelles fulles vermelles fan Nadal i cada any m'agrada tenir-ne un parell. El pessebre no el trauré fins que arribi la Candelera (com sempre s'ha fet). Llavors, amb compte, agafaré les figures, les embolicaré una per una amb paper de diari, no fos cas que es trenquessin i les desaré a la caixa.

Potser sí que aquest any serà l'últim!

UN ANY DESPRÉS

Feia dies que no aguantava el seu pes, les cames no la portaven, era incapaç de posar-se dreta ni que fos per anar de la cadira de rodes al vàter. No podia menjar sòlid perquè s'ennuegava, la cullera pesava com un roc (res de forquilla) i sovint, no sabia pas de quin cantó l'agafava. S'endormiscava molt sovint i cada vegada tenia més llagues a les cames.

"Vull morir-me a casa meva, al meu llit". Era el seu "mantra", les poques paraules que se li entenien,

"Vull morir-me a casa meva, al meu llit" Era la seva voluntat, només aquesta. Ningú volia tòrcer el seu desig, però no hi havia cap voluntari disposat a fer d'infermer, cangur, cuiner, vigilant, intendent... vint-i-quatre hores al dia, set dies a la setmana.

Les noies havien anat passant, però cap s'havia quedat massa temps. Unes perquè havien trobat una altra feina, d'altres semblava que es ficaven a la butxaca el que no els hi pertanyia, aquella no en tenia prou cura, la de més enllà queia bé a un germà, però als altres no. El metge de capçalera va ser qui els va donar l'empenta necessària: "aquestes cames no m'agraden. Les llagues no es curen" "Aquesta senyora necessita professionals que se'n facin càrrec"

En el fons, els seus ho ven rebre com un alleujament. Ells no la feien fora. Era el doctor, un professional qui els aconsellava fer el pas.

Aquí està ben atesa. Té el seu llit i una habitació plena de fotos dels que l'estimen i dels que l'han estimada. Un senyor amb ulleres li somriu des de la tauleta de nit, però ella no hi para esment. No sap qui és! Sobre la taula repenjada a la paret hi ha un gerro de roses

seques, se li esmicolen en els dits quan les toca, malgrat les noti fresques i suaus. A l'ampit de la terrassa, testos plens de flors. Els coixins que havia bordat i els objectes que li agradaven l'envolten, però tot i l'attrezzo i la boira que encercla el seu cap, sap que aquella no és la seva habitació, que aquell bany, malgrat estigui gairebé a tocar del llit no és el seu i que quan surt per la porta, aquell passadís no porta al menjador.

Ara ella ja no decideix res, són altres qui ho fan, qui la porten amunt i avall, qui fan i desfan i ella, en els seus pocs moments lúcids, intueix que només és un pàl·lid reflex del que ha estat.

Què hi faig encara aquí? La pregunta retòrica que adreçava sovint als fills és converteix en aquells instants, per sort cada vegada menys, en una ferida que li traspassa l'ànima. Quan se la fa, és conscient del que ha perdut. Li recorda els bocins que es desenganxen d'ella cada matí.

Els ulls se li humitegen, però les paraules es queden a la gola. Cap dels que l'envolten volen sentir-les.

Les celebracions, els esdeveniments passats, les persones viscudes, les que ja no hi eren i les que encara estaven al seu costat eren el fil invisible que la lligaven a la vida, que la connectaven al present, gris i cobert de núvols. Enyorava els dies radiants quan encara era mestressa del seu cos, dels seus actes, d'ella mateixa i per fugir de les ombres, s'inventa un present amb bocins del passat, es nega a si mateixa la part més lúcida, introdueix amb força retalls del que havia estat el seu dia a dia, amb el que ara té. Asseguda a la seva cadira, impossibilitada de moure's i amb les mans a la falda, explica que avui ha netejat el pati de fulles, que la peixatera li ha venut el lluç més gros i que ahir a la tarda va acabar el jersei del Biel. I de mica en mica, aquesta mirada enrere serà la seva única realitat, s'enfonsarà en la foscor, recordant un món que no té i alhora anirà trencant el fil que la lliga al present.

Els esdeveniments que recorda es confonen, s'embarbussen uns amb els altres. Els records esdevenen daus que mai cauen en la mateixa posició. Viu situacions que han sigut reals, però que ara només existeixen en el seu cap. Es queda amb retalls de conversa per reviure'ls. Repeteix una i una altra vegada el mateix fet, la mateixa acció, les seves paraules queden tancades dins d'un cercle que només existeix en el seu pensament, en el seu cap.

El present no existeix. Ara és ahir.

No es queixa, no demana, gairebé no parla. El seu to cada vegada es fa més fluix. S'enfarfega. Per què parlar clar i alt quan no hi ha res a dir?

Les cames ja no li fan mal, però les llagues no han desaparegut del tot, malgrat les cures professionals. Té la pell tan fina que qualsevol petit cop li deixa una marca blava i fosca, però no se n'adona.

Ja no necessita les ulleres. No hi ha res a veure.

Tant li fa que l'espígol que té a la finestra s'ompli de flors blaves i faci olor o que la figuera del pati doni bona ombra.

Els sentits l'han abandonada, ja no hi són, només queda el batec tossut del cor.

Amb l'expressió buida i els ulls ben oberts mira la tele sense veure-la. La sent, però no l'escolta. Al seu voltant, àvies i avis asseguts en sengles cadires de rodes, indiferents a l'altre, fan el mateix que ella. M'hi acosto, em mira, però no em veu. L'abraço i la trec de la fila.

Passem pel costat d'un avet imponent, abillat de boles de tots colors, llums que piquen l'ullet i garlandes daurades. M'hi aturo, les meves paraules es queden a la boca, quan veig que no hi fa esment; el mira sense veure'l i gira el cap.

Em costa posar-li la jaqueta, no mou els braços i jo al fer-ho tinc por de fer-li mal. Es com si fos de vidre, d'un moment a l'altre sembla que s'hagi de trencar, la noia de la recepció m'ajuda. Ben abrigada, empenyo la porta i sortim a fora.

Fa sol, corre l'aire, hi ha arbres i núvols dalt del cel, però la seva cara és una màscara; els ulls inexpressius i enfonsats no canvien: no espera res, no vol res. Què passa per dins el seu cap?

No li molesta el zumzeig de les abelles, ni veu la papallona que descansa sobre la seva falda. El cel blau i net de fa un moment es torna gris. El vent ens xiuxiueja que la pluja arribarà aviat. Es primavera i els xàfecs venen i van. Tant li fa! Podria mullar-se de cap a peus que no ho notaria. Ha llençat la curiositat, l'interès per tot el que l'envolta. Els ulls no tenen lluïssor, les mans no agafen res, tampoc noten l'escalfor d'altres mans.

Entrem! El terrabastall dels trons arriba clar i nítid a la sala, però no s'immuta. L'oïda abans tan fina, ara ja no la fa servir. No ha perdut audició, però no vol escoltar.

─Què has menjat per dinar? Tens una taca petita a la brusa. Ara te la trec.

Se la mira un moment i tot seguit torna a fixar la mirada endavant. Li frego la taca, però tant li és que ho faci. Fa mig any parlava de comprar-se roba nova, ara ja ho ha oblidat. No li importa que les faldilles i bruses li vagin balderes, ni tan sols l'amoïna que li hagin posat pantalons, ella que no n'havia portat mai. De tant en tant amb un gest instintiu, es toca el monyo que ja no té. Sempre es va negar a tallar-se els cabells i no gosava presentar-se ni davant dels fills sense el monyo ben tibat, ben pentinat.

Li ofereixo el diari i com un autòmat l'agafa, mira les fotos i sembla que llegeixi, però se'l mira al revés; al cap d'uns minuts, intenta passar pàgina, però no pot, li rellisca de la falda, cau a terra. Tant li és!

Molt de tant en tant esbossa un petit somriure que no li dura més de cinc segons i sembla que contesti les preguntes que li faig, malgrat que no l'entenc. Per uns breus moments, tinc la sensació que torna a ser aquí, doncs sembla interessar-se per les imatges que li ensenyo o pel que li explico, però un petit crit, un gest de les mans o de la cara, m'indiquen que no hi és.

Li agafo les mans transparents, gairebé les d'un esquelet, la pell, gràcies a la crema hidratant, és suau. Li acaricio els dits deformats per l'artrosi, li aparto uns cabells de la cara. La miro, ella em mira, però no em veu.

Jo no vull això per a ella. Tampoc ho vull per a mi. No vull viure sense viure.

No vull ser aquí quan hagi perdut l'esperança, quan no m'importi res, quan els meus ulls, les meves orelles i els meus ossos deixin de respondre perquè jo des de algun lloc ocult i remot del meu cervell els hi hagi donat l'ordre de quedar en suspens. Quan tots aquests òrgans encara podrien funcionar, però jo ja no vulgui que ho facin.

No vull ser aquí quan em quedi asseguda en una cadira i deixi d'interessar-me pel que m'envolta, quan tan em faci que sigui estiu o hivern, quan no miri els núvols correnta pel cel, quan no vulgui que el sol em llepi la pell, quan no m'enfadi, plori, rigui o estimi.

Ja no voldré viure, perquè malgrat respiri ja estaré morta.

La noia amb bata blanca em treu de les meves cabòries. M'agafa la cadira de les mans i li diu: —Va senyora Rosa, és hora de sopar—. Em fa fora sense dir-m'ho, pren el meu lloc, m'acomiada sense paraules i alhora li pregunta:

—Ha vist l'avet del vestíbul? Què bonic, amb tantes llums i garlandes. M'agrada més que el de l'any passat, i a vostè?—Es una pregunta retòrica, doncs no espera resposta i mentre continua el seu camí afegeix—: el dia de Nadal desembolicarem els regals i el dinar...

La xerrameca continua, me les miro mentre s'allunyen cap al menjador. Els ulls se m'entelen, torno enrere i dic a la noia:

—A casa seva no hi havien avets i els regals els portaven els reis.

La noia em mira de dalt a baix, fa una ganyota i em deixa palplantada al passadís.

No em moc. No puc. El pessebre, el tió, el caldo, la dècima, el cava...

Qui li ha pres el seu Nadal?